

Igitur per se sacerdoti complici praeferendus est sacerdos simplex non approbatus (si modo non oriatur diffamatio); verum sacerdos publice suspensus, excommunicatus praeferendus non est, tum quia in se magna indecentia est talem vocare, tum quia ratio infamiae tali modo vix vitatur.

2. Auctores communiter dicunt, in articulo mortis etiam admittendam esse illam exceptionem, quando persona complex ex gravi ratione putatur sacrilege confessura esse apud alterum sacerdotem.

3. Ex paritate rationis excipiunt Ballerini et Commentator in „Actis S. Sedis“ absolutionem ejus personae complicitis, quae careat omnino altero confessario atque, nisi absolvatur, diu omnino, idque fortasse cum scandalo aliorum a Communione etiam Paschali abstinere debeat: uti accidere possit in regionibus dissitis, quo vix unquam alius sacerdos accedat.

4. Idque ad alios etiam extraordinarios casus in commentariis Act. S. Sedis extenditur, si diu desit confessarius, cui persona complex sine *evidenti sacrilegii* periculo confiteatur, et simul ex diuturna abstinencia a sacramentis evidens infamiae periculum seu suspicio sequatur.

Sed excepto periculo mortis aut impedimento quasi-perpetuo ad alterum sacerdotem accedendi, onus manet peccatum illud complicitatis saltem postea alii sacerdoti declarandi, siquidem peccatum complicitis relate ad confessarium complicem semper pro peccato *reservato* haberi debet, in quod per se non habeat facultatem.

⁹³⁸ Haec vero pro causa declinandi censuram haberi nequit, si sacerdos post *auditam* confessionem commissi criminis dolorem concipiat et dein *ad causam*, quam incepit, *complendam* absolvat. Nam vere sic causam complere non licet, nisi nunc periculum mortis urgeat, neque amplius suppetat facultas vocandi alterum sacerdotem: quodsi vere ejusmodi necessitatis conditio adest, etsi *antea* necessitas anteverti potuit, confessarius, quem re vera causae inceptae poenitet, sine novo peccato, atque etiam sine censura videtur posse absolvere. Aliter enim sacerdos nunc constituitur in necessitate alterutrum committendi, nimirum aut cum gravissimo crimine contra caritatem proximi personam moribundam relinquendi sine absolutione, aut praecepto gravi caritatis satisfaciendo sese excommunicationis poena constringendi. Si autem etiam nunc sacerdos complex congrua media adhibere potest, ut alter sacerdos vocetur, id prorsus facere tenetur; imo puto infamiae periculum, quod antea, quum posset, ex industria non avertit, gravius omnino debere esse, quam alias, ut nimirum etiam nunc propter illud ab altero sacerdote vocando excusari valeat; ipse enim volens hoc onus sibi imposuit. — Postquam haec scripseram, inveni etiam Van der Velden *Praxis administrandi sacramentum poenitentiae* (Trudonopoli 1858) P. I. cap. 1 idem docere, sc.: „non incurrit excommunicationem, etsi antea peccaverit, quum faciat opus praeceptum“.

Ceterum advertite verba Ben. XIV. in Constit. „*Apostolici muneris*“; quibus declarat Constitutionem „*Sacramentum poenitentiae*“:

„Sciat autem complex ejusmodi sacerdos, et serio animadvertat, fore se reipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus dictam Nostram Constitutionem inobedientiae, latisque in ea poenis obnoxium, si praedictae infamiae, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt: imo intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere vel remove, opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis sacerdoti locus pateat illius confessionis absque ullius infamia vel scandalo audiendae. Ita enim ipsum teneri vigore memoratae Nostrae Constitutionis declaramus, et nunc quoque ita ipsi fa-

ciendum esse districte mandamus et praecipimus. Quid si idem sacerdos aut quovis modo sese nulla gravi necessitate compulsus ingesserit, aut ubi infamiae vel scandali periculum timetur, si alterius sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personae in dicto crimine complicitis, eoque in articulo, ut praefertur, constitutae sacramentalem confessionem excipere, ab eoque crimine absolutionem largiri, nulla, sicut praemittitur, necessaria causa cogente, praesumpserit: quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit (non intendimus enim pro formidando mortis articulo eidem sacerdoti, quantumvis indigno, necessariam jurisdictionem auferre, ne hac ipsa occasione aliquis pereat), nihilominus sacerdos ipse violatae ausu ejusmodi temerario legis poenas nequaquam effugiet, ac propterea latam in dicta Constitutione majorem excommunicationem, eodem plane modo, quo ibidem decernitur, Nobis et huic S. Sedi reservatam incurret, prout illum eo ipso incurere declaramus, volumus, atque statuimus.“

§ 11.

„Usurpantes aut sequestrantes jurisdictionem, bona, redditus⁹³⁹ ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum, aut beneficiorum pertinentes.“ (Cfr. Bulla „*Coenae*“ § 17.)

Conferenda est cum hac § sequens § et sequentis cap. § 19.

I. Materia, circa quam haec censura versatur, seu objecta, quae per hanc poenam S. Pontifex protegere vult, sunt jura et bona, quae ad *personas ecclesiasticas* pertinent, non quocumque modo, sed ratione suarum *ecclesiarum* aut *beneficiorum*, seu bona, quae ad virum ecclesiasticum pertinent a) ratione beneficii ecclesiastici, b) alio modo, quatenus est huic vel illi ecclesiae praepositus — hinc quae pertinent ad Episcopum, quatenus est hujus sedis Episcopus, ad parochum, quatenus hujus particularis ecclesiae rector est etc.

Ergo non comprehenduntur: 1. bona et redditus aliorum locorum piorum; 2. bona monasteriorum, nisi ratione ecclesiae, cui Superior regularis sive alius religiosus praeficiatur — id eo magis suadet, quia omissum est verbum „monasterium“; quod antea in Bulla „*Coenae*“ addebatur —; 3. bona, quae viri ecclesiastici alio titulo possident; 4. redditus beneficii, quos aliquis a beneficiato conduxit, quia is, qui jure percipiendi pollet, eo non utitur ratione *sui* beneficii: si jus beneficiati intactum relinquatur.

II. Delicta circa ejusmodi objecta sunt (cf. Acta S. Sedis app. X., resp. S. Inquisitionis 9. Martii 1870):

1. usurpare, i. e. ab altero occupare tamquam propria, et quasi ex auctoritate et jure: hinc non incurrit *hanc* censuram: 1) fures, latrones etc. (cf. Castropal. d. 3 punct. 20 n. 4, Comment. Reatin.); 2) ii, qui ab usurpatore titulo ex se legitimo accipiunt;

2. sequestrare, i. e. absque legitima facultate apud se vel alium bona deponere, impedire liberum usum iis, ad quos jure usus rei pertinet.

NB. Multi vero ex iis, quos hinc exemi, alique incidunt in excommunicationem Rom. Pontifici ordinario modo reservatam ex Concilio Trid.: de qua infra n. 967.

§ 12.

„Invadentes, destruentes, detinentes per se vel alios civitates, terras, loca ac jura ad Ecclesiam Romanam pertinentia, vel usurpantes, retinentes, perturbantes supremam jurisdictionem in

eis; necnon ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebentes.“ (Cfr. Bulla „Coenae“ § 20.)

Si conferas hanc censuram cum praecedente, observes, materiam, circa quam protegendam haec censura occupetur, multo aetioribus limitibus esse circumscriptam; actionum vero peccaminosarum genus, quae excommunicationi subjacent, longe latius patere. — Fertur haec censura ad defensionem temporalis domini S. Sedis. (Bulla „Coenae“ § ult.)

I. Materia, circa quam versatur, sunt:

1. jura ac possessiones Romanae Ecclesiae, eaque singula;
2. suprema jurisdictio in iis locis, quae temporali dominio Apostolicae Sedis subjacent.

II. Delicta excommunicationi subjecta sunt:

1. Circa bona ac jura Romanae Ecclesiae:

- 1) invadere (i. e. cum impetu tamquam hostem aggredi);
- 2) destruere (hostilis devastatio). Attamen notari potest, videri consulto omissam jam dudum esse vocem „hostiliter“ (invadere etc.), quae in prioribus recensionibus Bullae „Coenae“ adhibebatur, quo significetur, sufficere, ut aliquis vi adhibita loca aggrediatur, etsi forte sub praetextu praecavendae seditionis aliisve similibus praetextibus; non requiri, ut formaliter bellum moveatur contra loca Romano Pontifici subjecta;

3) detinere (sive ipse usurpaveris, sive ab aliis usurpata acceperis): additur „per se vel per alios“, quo clarius et exsequentes et mandantes censuram feriri declaretur.

Notat Suarez disp. 21 sect. 2 n. 105 — id quod in se verum est, practice vix obtinebit —, si quis bona fide et ex judicio probabili doctorum hominum illa committeret, eum non incurrere censuram; quod intellige in bello justo atque etiam hoc cum justa restrictione; nam ipse Suarez ne theoretice quidem id concedit „nisi ad defensionem, non ad offensionem seu ad bellum offensivum movendum“. Cf. *Defensio fidei contra regem Angliae* l. 4 cap. 16 in fine n. 18.

2. Circa supremam jurisdictionem:

- 1) usurpare, seu injuste sibi assumere;
- 2) perturbare, i. e. ea agere sive circa ipsum R. Pontificem, sive circa ejus ministros, quibus pacificum exercitium supremae jurisdictionis impeditur;
- 3) retinere: ergo etiam post usurpationem ab altero factam usurpatori succedere.

3. Circa utrumque: quaelibet cooperatio.

Quoad cooperantes difficultas practice gravis est, determinare, num et quando ii, qui officia publica ab usurpatore accipiant vel sub eo exercent, dici debeant auxilium sive favorem praestare in injusta detentione. Ad quae notari possunt haec: 1) officia, quae mere ad utilitates et necessitates civium spectant, assumi et exerceri possunt; 2) quae vero ad tuendum ipsum regimen spectant, tantummodo cum magna restrictione tolerari possunt. Respondit S. Poenitentiaria 10. Oct. 1860 ad 11: „tolerari posse, dummodo non agatur de officiis, quae directe et proxime influunt in spoliis, vel in ejusdem spoliis manutentionem, et (modo) exerceri possint absque laesione legum divinarum et ecclesiasticarum. — Quare

3) si quod juramentum fidelitatis praestandum exigitur, id facere non licet, nisi cum restrictione *externae manifestata* „salvis juribus divinis et ecclesiasticis“¹.

§ 13. — Appendix.

Ad hasce excommunicationes per Bullam „Apostolicae Sedis“ latas⁹⁴¹ alia addenda est ex Constit. Pii IX. „*Romanus Pontifex*“ 28. Aug. 1873.

„Si Dignitates, Canonici cathedrales . . . concedere et transferre in nominatum et praesentatum ad eandem ecclesiam, ejus curam, regimen et administrationem sub quovis titulo, nomine, quaesito colore ausi fuerint praeter nullitatem . . . praedictae concessionis et translationis praefatos Canonicos ac Dignitates *excommunicationis majoris*, necnon privationis fructuum ecclesiasticorum beneficiorum quorumcunque, aliorumque reddituum ecclesiasticorum per eos respective obtentorum, similiter eo ipso incurrendis poenis innodamus, et nodatos fore decernimus et declaramus; ipsarumque poenarum absolutionem seu relaxationem Nobis et Romano Pontifici pro tempore existenti dumtaxat *specialiter reservamus*.“

„In easdem poenas *pariter reservatas* ipso facto incurrunt nominati et praesentati ad vacantes ecclesias, qui earum curam, regimen et administrationem suscipere audent ex concessionem et translationem a Dignitatibus et Canonicis aliisque, de quibus supra, in eos peracta, necnon ii, qui praemissis paruerint, vel auxilium, consilium aut favorem praestiterint, cujusque status, conditionis et praecminentiae et dignitatis fuerint.“

„Si vero aliqui ex praedictis Episcopali characterem sunt insigniti, in poenam suspensionis ab exercitio Pontificalium et interdicti ab ingressu ecclesiae ipso facto absque ulla declaratione incidunt, S. Sedi *pariter reservatam*.“

I. Crimen igitur, de quo sermo est, praecipue est illud: eum in Vicarium capitularem, Episcopali sede vacante, eligere, aut in locum prioris Vicarii capitularis eum sufficere, qui et postquam ad eandem sedem vacantem electus aut praesentatus fuerit; non autem eundem in munere Vicarii capitularis, ad quod antea electus fuerit, relinquere. Ratio legis est impedire, quominus ille in administrationem Episcopatus intrudi possit, quem S. Sedes fortasse nolit confirmare.

II. Personae, quae excommunicantur:

1. Dignitates et Canonici, qui talem instituere conantur;
2. ille, qui ejusmodi munus sibi oblatum suscipit;
3. omnes, qui auxilium, consilium, favorem praestant.

Verum *excommunicationem* incurrunt illi tantum et eorum quilibet, qui Episcopali characterem insigniti non sunt, quamquam fortasse reges sunt vel

¹ In Bulla „Coenae“ addebatur „adhaerentes et defensores“. Quoniam id nunc omittitur, dici debet, tum demum adhaerentes et defensores hanc excommunicationem incurrere, quando ista sua actione efficaciter favorem, auxilium, consilium praebuerint.

cardinales. — Eximuntur *Episcopi*: hi videlicet levioe poena puniuntur *suspensionis et interdicti*. Eo ipso enim, quod *illa* poena contra eos fertur, concludendum est, eos ab excommunicatione eximi. Nam si hoc non fieret, inutiliter suspensio et interdictum statueretur, utpote quorum effectus omnes in excommunicatione abunde contineantur.

Caput II. seu Series II.

Excommunicationes ordinario modo R. Pontifici reservatae latae sunt contra:

§ 1.

942 „Docentes et defendentes sive publice sive privatim propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis poena latae sententiae; item docentes vel defendentes tamquam licitam praxim inquirendi a poenitente nomen complicitis, prouti damnata est a Benedicto XIV. in Const. „*Suprema*“ 7. Julii 1745; „*Ubi primum*“ 2. Julii 1746; „*Ad eradicandum*“ 28. Sept. 1746.“

Igitur incurrunt excommunicationem:

I. Docentes vel defendentes theses, quas Apostol. Sedes sub poena excommunicationis latae sententiae damnavit. Ad quae nota:

1. Non solum sermo est de thesibus damnatis ut haereticis¹, sed etiam de aliis. Constitutiones ergo omnes priorum Romanorum Pontificum, quae de tali thesium damnatione agunt, etiam quoad poenam excommunicationis vim suam retinent.

2. Per se non requiritur *internus consensus* damnatae thesi praestitus, ut excommunicatio incurratur; nam ipsa *docendi* vel *defendendi* actio (utique seria) sufficit, etsi fiat contra mentem vel persuasionem docentis. Neque vero sufficit interno assensu solo peccasse.

Cf. cum hac censura similes infra cap. IV. § 11.

3. Theses sic damnatas juvat hic summam indicare. Sunt vero:

- 1) Articuli 45 Joannis Wicleff et 30 articuli Joannis Huss damnati a Martino V. Constitutione „*In eminentis Apost.*“ 13. Febr. 1420.
- 2) Errores 41 Martini Luther a Leone X. damnati per Bullam „*Exsurge*“ 16. Maji 1520.
- 3) Theses Bajanae 79 a S. Pio V., Gregor. XIII. et Urbano VIII. damnatae 1. Oct. 1567, 29. Jan. 1579, 6. Mart. 1641.
- 4) Thesis de confess. epistolari a Clem. VIII. proscripta 20. Jun. 1602.
- 5) Propositiones 45 ab Alexandro VII. 24. Sept. 1665 et 18. Mart. 1666 damnatae.
- 6) Propositiones 65 damnatae ab Innoc. XI. 4. Mart. 1679.
- 7) Propositiones Michaëlis de Molinos ab eodem Innoc. XI. damnatae 20. Nov. 1687.
- 8) Propositiones duae damnatae ab Alexandro VIII. 24. Aug. 1690.

¹ Qui enim haereticam thesim defendunt, incurrunt poenam superius expositam cap. I. § 1.

- 9) Theses 31 damnatae ab eodem Alex. VIII. per decret. S. Inquis. 7. Dec. 1690.
- 10) Propositiones 101 Quesnellii damnatae a Clem. XI. „*Unigenitus*“ 8. Sept. 1713.
- 11) Propositiones 5 a Ben. XIV. proscriptae per Bullam „*Detestabilem*“ 10. Nov. 1752.
- 12) Propositiones 85 synod. Pistoriensis a Pio VI. „*Auctorem fidei*“ 28. Aug. 1794 condemnatae.

Omissi illas propositiones, quae expresse et singillatim declarantur *haereticae*; qui enim eas docet et defendit, excommunicationem haereticorum eorumque fautorum incurrit.

II. Defendentes praxim inquirendi nomen complicitis. Ad quam excommunicationem notandum est:

1. Bened. XIV. in Const. „*Suprema*“ damnavit hanc praxim ut scandalosam, perniciosam, famae proximi et „*sacramenti*“ injuriosam; in Const. „*Ubi primum*“ fert excommunicationem latae sententiae in docentes licitam esse hanc praxim et in eam defendentes; in Const. „*Ad eradicandum*“ dicit et declarat Constitutionem priorem non tantum vim habere in Lusitania, sed ubique eam obligare.

2. Dicitur „*prout damnata est*“. De quo confer, quae dicta sunt supra in tractando sacramento poenitentiae „*de integritate confessionis*“ n. 339 sqq. Unde eruitur, posse aliquando contingere, ut confessarius pro munere, quod *praeter confessarii munus* gerat, postulare debeat, ut sibi aut per poenitentem aut per alterum complex declararetur.

§ 2.

„Violentas manus, suadente diabolo, injicientes in clericos vel utriusque sexus monachos, exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus jure vel privilegio permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat.“

Praenotanda. Habemus hic, quod dicitur „*privilegium Canonis clericorum*“. Interpretatio hujus censurae quoad ejus extensionem est contra regulam alias ubique applicandam *latissime* facienda: tum 1) quia continet *privilegium*, tum 2) quia universalis consuetudo et praxis eam semper sic intellexit et interpretata est, et plures textus „*Corporis Juris*“ vere hunc favorem clericorum sic explicant, praecipue cap. „*Quantae*“ (47) *Decretal.* l. 5 tit. 39, dein l. 5 tit. 11 cap. 23 „*Quum quis*“ in 6.: idque non velut novam legem ferentes, sed veterem ut ex cap. „*Si quis*“ indubie vigentem inculcantes.

Quare etiam quoad hanc censuram standum est pro *antiquo jure*, ad quod ipsa verba Bullae „*Apostolicae Sedis*“ remittunt, sc.:

- 1) ipsos etiam impuberes¹ huic censurae subjacere, licet facilius sit eorum absolutio;
- 2) esse istos percussores clericorum, si ita notorii sint, ut nullus sit tergiversationis locus, *vitandos*, antequam nominatim fuerint denunciati.

¹ Praeter hanc excommunicationem existit *altera tantum*, quae etiamnunc *impuberes* afficiat (idque ex ipsis verbis Bullae „*Apost. Sedis*“) sc. quae lata est contra violantes clausuram monialium.